

האם אפשר למות מאושר?

עדנה שמש: **הוטל מלטה**, הקיבוץ המאוחד 2016, 403 עמ'



אבל המשך לא היה: ארנסט נשאר עם אוויקס, ואילו נורה נעלמה והשאירה אחריה רק שובל של ניהוחות נעוריה המתפרצים, תמונה אחת ומידע שהיה לבלום שהיא חיה בכאר שבע.

עם פתיחה מבטיחה שכזו, סופרים בני זמננו כותבים בדרך כלל רומן בלשי רומנטי של התחקות אחר אשה שהפכה בינתיים לקשישה ואולי אף לבר מינן. אבל עדנה שמש לא מקדישה חשיבות

רבה מדי לתהליך החיפוש (באורח פלא אמוץ מצליח למצוא את נכדתה של נורה ואת נורה עצמה כמעט עם החיגוג הראשון, בעזרת מדריך הטלפון של באר שבע). במקום להרחיב בנושא החיפוש, בחרה שמש לכתוב רומן העוסק בסיפורי החיים ותהומות הנפש של גיבוריה המרכזיים, ולהרחיב את העלילה המרכזית. היא מהפכת את לוחות הזמנים, מערבת בין הפרקים כמו חפיסת קלפים, מקדימה את המאוחר ומאחרת את המוקדם, וכך מקבלים הקוראים תבשיל ספרותי בדרך כלל עדנדן לחיך, אם כי לא נטול פגמים. הבחירות של שמש גורמות לכך שהעלילה המרכזית חוזרת אלינו בעיקר בשליש האחרון של הרומן – שמתפצל בינתיים לכמה עלילות משנה, חלקן מעניינות יותר וחלקן מעניינות קצת פחות.

עלילות המשנה עוסקות בחלקן במערכות היחסים של בלום ואשתו אווה ובחיי הזקנה שלהם, ומבליטות מחד את היופי שבזקנה ומאידך את חולשות הגוף. עלילת משנה אחרת עוסקת בנורה עצמה בימי זקנתה ויחסיה עם נכדתה גוני, הדומה לה כשתי טיפות מים. שתי העלילות הללו מבליטות את כוחה של שמש בתיאורי הזקנה, אם כי לטעמי בסיפורה של נורה חסרים כמה פלשבקים לנעוריה; בעוד שארנסט ואווה נוכחים בסיפור גם כצעירים וגם כזקנים, הקורא נשאר עם כמה סימני שאלה לגבי נורה (כיצד למשל ניצלה בשואה).

עלילת משנה נוספת היא מערכת היחסים בין אמוץ, שדמותו בהחלט משכנעת ומשכנעים גם תיאורי העבודה שלו בנמל, לבין אשתו הילה, סטודנטית מתוסבכת לקולנוע. עלילה זו עוסקת גם בסיפור ההיריון הלא רצוי שלה, שנולד מסטוץ מזרמן עם חבר לשעבר, ובהחלטתה להפיל את הוולד. העלילה יוצרת אפוא קישורים בין הסטוץ של הסבא והסטוץ של אשת נכדו וברקע מסתובב לכולם בין הרגליים חתול בשם סטוץ המשלים את התפאורה. את דבר הסטוץ הילה מסתירה מבעלה, בלום מסתיר מאשתו, ואלה הן חלק מההסתרות שעליהן נשזרת העלילה הבנויה על היריון אחד פיוזי (הילה) והיריון אחד שיכול להתכנות כמחשבת-ידומנטי (בלום).

עלילת משנה נוספת עוסקת בקשר שנרקם בין

בלום לבין שכנתו הסופרת, אפי, המנסה לכתוב את האופוס מגנום שלה, רומן עב כרס, שעל עיצוב דמויותיו היא מתייעצת עם בלום או שהיא הולכת אל הקצה בנסותה לחוות את חייהם על בשרה (החל בניסיון התחזות לקבצנית וכלה בניסיון התאבדות). הטקסט שכותבת אפי מתכתב עם הרומן שכותבת שמש, הן ברוחב היריעה והן בנקודת ההשקפה לקראת הסיום, כשכיום מותו

של בלום, אפי מתייעצת איתו כיצד לעצב דמות של אדם נוטה למות. זוהי לכאורה נבואה המגשימה את עצמה.

עוד עלילת משנה שתתפתח בהמשך הרומן עוסקת בקשר המתרקם בין נכדו של בלום לבין נכדתה של נורה, כחלק מקשרים ומעגלים בין-דוריים שנפתחים ונסגרים בעלילה כמו עלי כותרת. זיקות נוספות בעלילה קשורות לים ולנמל: ארנסט ונורה מתראים בפעם האחרונה בנמל (חיפה) וגם אמוץ עובד בנמל.

הוטל מלטה, מספר סיפור נוגע ללב ומעורר מחשבה (האם אפשר למות מאושר? שואל הרומן) על קשיש שהחליט לחפש את אהובתו. שמש מתגלית כסופרת בעלת יד בטוחה, היודעת לעצב דמויות וסצנות ועולם הדימויים שלה עשיר. כל אלה היו אמורים להספיק להעמיד רומן איכותי, אבל **הוטל מלטה** הוא ללא ספק רומן ארוך מדי ולעיתים נשכחת מאחור העלילה המרכזית העוסקת בחיפוש לא-חיפוש. קיצור הרומן היה עשוי להועיל וגם הגהה קפדנית יותר היתה למשל מונעת כמה שגיאות בתעתיק מילים בספרדית (עמ' 15 ו-17). כמו כן יש לדעתי עודף של פרטי אקטואליה ואזכור של דמויות מהפוליטיקה (ביבי ושרה, חנין זועבי וליברמן) והמסך הקטן (גיא פינס וצבי יחזקאלי) ולא עלינו גם מעולם הסלב (בר רפאלי). ברומן רגיש כל כך שעוסק בפוסט שואה וספיחיה, איני בטוח שזה נחוץ.

זאת ועוד: אמוץ פותח בחיפוש אחר נורה בוכבינדר ומוצא כאמור את נכדתה גוני בוכבינדר. אבל עניין זה אינו מתיישב לגמרי עם העובדה שנורה נישאה לאדם בשם חרותי, ולכן שמו של בנה, אביה של גוני, גם הוא חרותי, אז כיצד בעצם גוני נקראת בוכבינדר? הרומן מכון כלפי הקליימקס, המפגש הבלתי נמנע בין ארנסט ונורה, אבל כדי להימנע מטלנובלה בחרה כנראה שמש בפתרון שיכול להתפרש כאנטי קליימקס – מפגש הלוציניסטי בין ארנסט לנורה ומפגש בין הנכדים – והפתרון שלה הוא בהחלט מתקבל על הדעת בנסיבות הנוכחיות.

ירון אביטוב

נורה היפה והצעירה לנצח, כמו בתמונה המצהיבה שארנסט בלום הקשיש שומר אצלו, באה לבקר אותו בלילות, כשהוא שוכב לצד אשתו מזה שנים רבות, ובמיוחד מאז לקה בשבץ מוחי קל, שסייע לו, כמדומה, לראות תמונות מאגיות מן העבר. טעם הרם של שפתיה התפוחות והפצועות של נורה עדיין מסעיר אותו, כמו ביום שהוא בהוטל מלטה בנאפולי, כשפגש בה לראשונה במסדרון. אשתו אווה-אוויקס, ניצולת שואה שפניה רצועיים קמטים אבל התנהגותה כשל ילדה מתבגרת, שואלת בבוקר בקולה הצרוד: "מה קרה, ארנו, עוד פעם חלמת על בחורות... תגיד לי, כמה בונדרומין אתה לקחת בערב?" (עמ' 19). ארנסט נשבע לה שלא לקח אפילו חצי מיליגרם של בונדרומין כבר חצי שנה. הוא מחכה בכיליון עיניים שאוויקס שלו תצא סוף-סוף מהבית לעיסוקיה כדי שנורה, אשת חלומותיו, תוכל להיכנס מהחלון.

מאז פגש את נורה בפעם האחרונה חלפו כשישים שנה, אבל בלום לא שכח את הבטחתה שלא קוימה לחפש אותו בארץ ישראל. בערוב ימיו הוא מחליט לחפש אותה – כדי לסגור מעגל – ולפגוש אותה, לפחות בזקנתה. את משימת החיפוש הוא מטיל על נכדו הצעיר אמוץ, שהחליט לנטוש קריירה מזהירה שנועדה לו עם השלמת התואר בטכניון, לטובת עבודה פשוטה כעגורנאי בנמל (הכוונה לנמל אשדוד). מצויד בתמונה מצהיבה ששמר סבו מתחת לאפה של אשתו, יוצא אמוץ למסע חיפוש, שהוא לכאורה ציר העלילה המרכזי של הרומן האפי, המספר סיפור מורכב על זקנה ואהבה, געגועים וזיכרון ועל מערכות יחסים בין-דוריות בישראל בצל זיכרונות השואה וספיחיה שאינם מרפים.

הוטל מלטה מורכב מעלילה אחת מרכזית ומכמה עלילות משנה המשיקות ביניהן. העלילה המרכזית עוסקת בקשר בין הסב ארנסט ונכדו אמוץ, הדמויות המרכזיות ברומן, ומשימת החיפוש שהסב מטיל על נכדו, שבעת שירותו הצבאי ירה לעצמו ברגל, והוא בעיצומו של קונפליקט עם אשתו הצעירה וההרה. הסב השתקן נפתח יום אחד בפני נכדו ומגולל בפניו את סיפור פגישתו ואהבתו לנורה: בחדר אחד התאכסנו ארנסט ואשתו הצעירה אווה הלומת השואה, שהרכתה לישון באותם שלושה ימים שהתארכו לבסוף לחמישה, ואילו בחדר השכן התאכסנה משפחה אחרת של ניצולי שואה – משפחת בוכבינדר ושתי בנותיהן, אחת מהן נורה היפהפייה, שבינה לבין שכנה לחדר התלקחה להבה של אהבה אסורה, שארנסט קיווה שיהיה לה המשך לאחר שיגיעו ארצה.